

УДК 78.071.1(430)(092):783

DOI 10.34064/khnum1-75.04

Чикалова Ольга Юрійівна

Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського,

аспірантка кафедри теорії музики

e-mail: chikalova.o@gmail.com

ORCID iD: 0000-0003-4048-7776

Реконструкція досвіду укладання аудіоантології «Mendelssohn: Geistliche Chorwerke»

Духовна хорова музика Ф. Мендельсона-Бартольді є одним із найцінніших надбань мистецтва доби Романтизму. Попри це, більша частина його хорової композиторської спадщини тривалий час залишалася невизнаною у світі, а перший сучасний каталог творів Ф. Мендельсона з'явився лише 2009 року. Багато аспектів, пов'язаних із хоровою музикою композитора, серед них її відтворення в сучасному аудіопросторі, й досі залишаються невисвітленими, що актуалізує мету цієї розвідки – дослідження особливостей укладання альбому духовних хорових творів композитора «Mendelssohn: Geistliche Chorwerke» (Камерний хор Штутгарта, 2022). Специфіка вибраної теми обумовила залучення інтердисциплінарного, системно-структурного та компаративного дослідницьких підходів, а також джерелознавчого та хронологічного методів дослідження. За результатами аналізу змісту альбому виявлено, що він є вичерпним зібранням духовної хорової музики Ф. Мендельсона, а отже, становить аудіоантологію; завдяки укладенню back-каталогу з'ясовано, що альбом підготовлений у процесі багаторічної роботи виконавців над творами. Реконструкція досвіду укладання аудіоантології дозволила дійти висновків, що здійснення такого масштабного проєкту, як повне зібрання духовної хорової музики Ф. Мендельсона, потребувало підготовчого періоду тривалістю у 33 роки та поетапного видання творів (12 окремими випусками). Зроблені узагальнення є показовими й важливими для керівників інших сучасних хорових колективів, які мають намір створювати аналогічні аудіоантології.

Ключові слова: духовна хорова музика Ф. Мендельсона-Бартольді; композиторська творчість; Камерний хор Штутгарта; альбом «Mendelssohn: Geistliche Chorwerke»; аудіоантологія; back-каталог.

Постановка проблеми.

Вивчення композиторської творчості невід'ємно пов'язане з питанням музично-слухових уявлень про досліджувані твори. Сьогодні ми маємо доступ до великого розмаїття ресурсів. Надбання науково-технічного прогресу (сучасні пристрої, мережа Інтернет) дозволяють ознайомлюватись із широким спектром наявного аудіоконтенту, створеного в різних країнах світу. У зв'язку із цим постає проблема вибору найбільш якісного та зручного у використанні аудіоматеріалу.

Дослідження такої великої «ділянки» творчості, як духовна хорова музика Ф. Мендельсона-Бартольдї, зумовлює пошук релізів, де зібрано всі або більшу частину творів цієї групи. Подібні релізи можна назвати аудіоантологіями. У більшості випадків аудіоантології складаються із записів, здійснених одним виконавцем чи групою виконавців. Це актуалізує укладання відповідних *back*-каталогів, які не тільки засвідчують високу якість видань, але й містять певні «підказки» щодо стилізованих особливостей досліджуваної музики.

Наукова новизна дослідження. На сьогодні сутність термінів «аудіоантологія» та «*back*-каталог» залишаються фактично невисвітленими в контексті вивчення академічної музики. Таким чином, розробка цих понять становить новий крок у розвитку сучасного музикознавства. Поряд із цим, наукова новизна нашої розвідки пов'язана із самим предметом дослідження – аудіоальбомом «*Mendelssohn: Geistliche Chorwerke*»¹ (2022), записаним Камерним хором Штутгарт (Kammerchor Stuttgart, n.d., *YouTube*). Незважаючи на те, що духовна хорова музика Ф. Мендельсона, безперечно, є одним із найцінніших здобутків доби Романтизму, багато її аспектів, зокрема проблема дослідження високохудожніх аудіовидань, ще залишаються перспективними для музикознавчої думки.

Мета статті – здійснити реконструкцію досвіду укладання аудіоантології духовної хорової музики Ф. Мендельсона-Бартольдї Камерним хором Штутгарт шляхом створення *back*-каталогу до альбому «*Mendelssohn: Geistliche Chorwerke*».

¹ У перекладі з німецької – «Мендельсон: Духовні хорові твори».

Останні дослідження і публікації. Одним з головних сучасних досягнень щодо впорядкування творчості Ф. Мендельсона є каталог-*raisonné* Ральфа Венера (Wehner, 2009a), який доповнюється статтею того ж автора (Wehner, 2009b). Серед 26 груп творів, виокремлених Р. Венером у цьому каталозі, основний інтерес для нашого дослідження становлять дві перші групи, де вміщено перелік духовних творів Ф. Мендельсона за участю хору: «Великі духовні вокальні твори» та «Менші духовні вокальні твори». Стильові особливості хорової музики композитора, а саме – наслідування барокових традицій, висвітлено у дисертації Б. Е. Макдональд (McDonald, 2019).

Ряд залучених наукових розвідок пов'язаний із дослідженням поняття антології. Серед них – праці Д. Р. Волларо (Vollaro, 2008), О. Галети (2012), І. Закус (2017), Дж. Тауріно (Taurino, 2023). Зокрема, Д. Р. Волларо вказує на міждисциплінарність явища антології (Vollaro, 2008: 13). Стаття О. Галети присвячена вивченню антології як особливого літературного жанру. І. Закус (2017: 563) застосовує поняття аудіоантології для означення серії компакт-дисків під назвою «Джаз-коло», виданої протягом 2008–2010 років. Дж. Тауріно пропонує класифікацію антологій відповідно до різних галузей культури (література, радіо, телебачення), а також наводить характерні ознаки антології, що відрізняють її від колекції або серії (Taurino, 2023: 9, 20).

Основним підґрунтям дослідження поняття *back*-каталогу як сукупності певних творчих досягнень (записів, проєктів тощо), здійснених та опублікованих у минулому, стали розвідки, присвячені з'ясуванню значення подібних дослідницьких праць у сфері музичної індустрії – це відеореліз О. Скотта (Scott, 2022), а також стаття Л. Іст-вандіті та Л. Гулд, у якій надано аналіз популярності гастролей з представленням *back*-каталогу (Istvandy & Goold, 2024).

Цінними ресурсами для дослідження діяльності Камерного хору Штутгарта та його керівника Ф. Берніуса, вивчення дискографії та прослуховування записів хору виявилися стаття А. Браун (Braun, 2022), а також контент, викладений на платформах «AllMusic» (Kammerchor Stuttgart, n.d., AllMusic) та «Discogs» (Discogs, n.d.),

на *YouTube*-каналі хору (Kammerchor Stuttgart, n.d., *YouTube*) і на сайті німецького музичного видавництва «*Carus-Verlag*» (Carus-Verlag, n.d.). Окремо слід відзначити статті П. Барнеса (Barnes, 2009) та Ф. Берніуса (Bernius, 2021), що простежують «еволюцію» творчої комунікації Камерного хору Штутгарту з хоровою музикою Ф. Мендельсона-Бартольдї на різних етапах розвитку колективу, вершиною якої стали запис та видання аудіоантології духовних хорових творів композитора.

Методологія дослідження. Залучено такі наукові методи та підходи: *інтердисциплінарний підхід* – для дослідження явищ антології та *back*-каталогу в різних мистецьких галузях; *джерелознавчий метод* – для пошуку джерел, 1) пов'язаних з діяльністю Камерного хору Штутгарту, 2) дотичних до розкриття сутності понять аудіоантології та *back*-каталогу в контексті академічної музики; *хронологічний метод* – для відтворення основних подій у творчому житті Камерного хору Штутгарту та етапів укладання колективом аудіоантології духовної хорової музики Ф. Мендельсона; *системно-структурний підхід* – для впорядкування духовної хорової спадщини композитора; *компаративний підхід* – для виявлення відповідності між переліком композицій в аудіовиданнях та хоровою творчістю Ф. Мендельсона.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У контексті наявних сьогодні аудіовидань духовної хорової музики Ф. Мендельсона-Бартольдї особливе місце належить альбому «*Mendelssohn: Geistliche Chorwerke*», виданому Камерним хором Штутгарту². Загальна дискографія хору нараховує близько 70 компакт-

² Камерний хор Штутгарту (нім. *Kammerchor Stuttgart*) заснував Фрідер Берніус у 1968 році. Він продовжує керувати хором вже більше 55 років, тому від моменту свого виникнення і до сьогодні творчість колективу віддзеркалює мистецьке бачення однієї особи – диригента. Це є одним із факторів, що виокремлює колектив серед інших камерних хорів Німеччини. Початково – у період з 1968 до 1974 року – основний репертуар хору становила релігійна та світська музика *a cappella* доби Романтизму (Bernius & DeFotis, 1994: 31). Наступний творчий етап означений зверненням до барокової хорової музики (там само). У 1987 році Ф. Берніус навіть започаткував Міжнародний фестиваль старовинної музики, відомий сьогодні як «Штутгартське Бароко» (*Stuttgart Barock*) (Braun, 2022). Паралельно із зануренням у барокові

дисків. Висока якість аудіовидань підтверджена престижними винагородами, такими як премія Едісона (*The Edison Awards*; Нідерланди, 1990) і «Золотий камертон» (*Diapason d'Or*; Франція, 1990).

Альбом «*Mendelssohn: Geistliche Chorwerke*» був виданий 8 липня 2022 року. Як зазначалося вище, важливим підґрунтям у його дослідженні став каталог-*raisonné* творчості Мендельсона Р. Венера. На його основі авторкою статті було сформовано повний перелік усіх відомих духовних хорових творів композитора, упорядкований за жанрами, за наявності конкретного жанрового означення (*Таблиця 1*). Шляхом порівняння цього переліку зі змістом альбому можна дізнатися, що в аудіовиданні зібрано всі ораторії, хоральні кантати й мотети, практично всі псалми, він містить також симфонію-кантату «*Lobgesang*» та більшу частину творів інших жанрів.

Окремо відзначимо невелику кількість композицій, не включених до складу альбому. Це переважно юнацькі роботи, написані Ф. Мендельсоном у віці 12–13 років (у 1821–1822-му) під керівництвом К. Цельтера з метою удосконалення поліфонічної техніки письма (Mendelssohn-Bartholdy, 1998: VIII–IX). Таким чином, вони є «навчальними» і не відрізняються такою високою художньою довершеністю, як більш зрілі твори композитора. Натомість до складу альбому включено декілька камерних композицій, призначених для сольного, а не хорового виконання. Це можна пояснити тим, що для реалізації проєкту видавництвом «*Carus-Verlag*» було залучено ряд професійних

традиції, репертуар хору збагатився також і світською хоровою музикою XX століття – творами А. Шенберга, А. Веберна, Х. Ербсе, А. Дангела (Bernius & DeFotis, 1994: 31). Підтвердженням всесвітнього визнання хорового колективу стали його гастролі у Північній Америці та Азії (з 1988 року), а також тур Південною Америкою. Відзначимо й регулярні гастрольні поїздки до Ізраїлю (від 1984 – кожні два роки), зокрема у вересні 2015-го в рамках святкування 50-річчя дипломатичних відносин між Німеччиною та Ізраїлем. Крім цього, колектив запрошували на Перший, Четвертий та Десятий Всесвітні симпозіуми хорової музики у Відні, Сіднеї та Сеулі. У 1993 році хор був нагороджений орденом «За заслуги перед Федеративною Республікою Німеччина». Кількісний склад хорового колективу, залежно від програми, коливається від 16 співаків – вокального ансамблю – до 80-ті – масштабного хору (Kammerchor Stuttgart, n.d., *AllMusic*).

солістів-вокалістів (Barnes, 2009: 72), оскільки їм відведено вагому роль у монументальних хорових творах Ф. Мендельсона (ораторіях, симфонії-кантаті, псалмах за участю оркестру). Імовірно, «прикрашення» альбому зразками камерно-вокальної музики було обумовлено бажанням додатково продемонструвати майстерність запрошених співаків. Альбом складається з 14 компакт-дисків, загальний часовий обсяг яких становить 14 годин 35 хвилин (Таблиця 2).

Таблиця 1. *Духовна хорова музика Ф. Мендельсона*³.

<u>Ораторії</u> : «Paulus», «Elijah», «Christus».
<u>Симфонія-кантата</u> «Lobgesang».
<u>Хоральні кантати</u> : «Christe, du Lamm Gottes», «Jesu, meine Freude», «Wer nun den lieben Gott lässt walten», «O Haupt voll Blut und Wunden», «Vom Himmel hoch», «Verleih uns Frieden», «Wir glauben all an einen Gott», «Ach Gott, vom Himmel sieh darein».
<u>Псалми</u> : № 66, № 115, № 42, № 95, № 114, № 5, № 98 (MWV A 23) ⁴ , № 31 (MWV B 32), № 24, № 2 (MWV B 35), № 93, № 98 (MWV B 37), № 100 (MWV B 38), № 31 (MWV B 39), № 91, № 100 (MWV B 45), Три псалми оп. 78 (№ 2, № 43, № 22).
<u>Мотети</u> : Три мотети оп. 39, Три мотети оп. 69.
<u>Твори інших жанрів</u> : «Ich weiche nicht von deinen Rechten», «Deine Rede präg ich meinem Herzen ein», «Ich will den Herrn nach seiner Gerechtigkeit preisen», «Tag für Tag sei Gott gepriesen», «Gott, du bist unsere Zuversicht», «Die Himmel erzählen die Ehre Gottes», «Er hat der Sonne eine Hütte gemacht», «Das Gesetz des Herrn ist ohne Wandel», «Gloria», Магніфікат (D-dur), «Jube domine», «Kyrie» (c-moll), «Jesus, meine Zuversicht», «Kyrie» (d-moll), «Te deum», «Tu es Petrus», «Salvum fac populum tuum», «Hora est», «Kirchenmusik» op. 23, «O beata et benedicta», «Vespergesang», «Zum abendsegen», Два духовних хори op. 115, «Herr Gott, dich loben wir», Три гімни op. 96, «Hör mein Bitten», «Trauergesang» op. 116, 6 Sprüche op. 79, «Denn er hat seinen Engeln befohlen», Гімн Валлонської церкви у Франкфурті, «Хімецька літургія» (№№ 3, 4, 10), «Lauda Sion», «Hark! The Herald Angels Sing».

³ Курсивом виокремлено твори, що не увійшли до альбому «*Mendelssohn: Geistliche Chorwerke*».

⁴ Тут і далі залучено індексацію каталогу Р. Венера для тих творів Мендельсона, які або спираються на однакові біблійні псалми, або є різними за виконавським складом варіантами тієї ж самої музики.

Таблиця 2. Альбом «*Mendelssohn: Geistliche Chorwerke*»⁵.

Диск 1	Ораторія «Paulus», ч. I.
Диск 2	Ораторія «Paulus», ч. II.
Диск 3	Ораторія «Elijah», ч. I.
Диск 4	Ораторія «Elijah», ч. II.
Диск 5	«Kyrie» (d-moll), ораторія «Christus», «Jube domine», Три псалми оп. 78, «Jesus, meine Zuversicht».
Диск 6	Симфонія-кантата «Lobgesang».
Диск 7	«Hör mein Bitten», «Kyrie» (c-moll), Три духовних пісні (MWV B 33), «Hora est», Три мотети оп. 69 – № 3, «Salve Regina», Три мотети оп. 69 – № 1.
Диск 8	Хоральна кантата «Vom Himmel hoch», «Ave maris stella», «Te deum».
Диск 9	Псалом № 114, псалом № 42, «Lauda Sion».
Диск 10	Німецька літургія (№№ 3, 4, 10), «Kirchenmusik» оп. 23, «Vespergesang», 6 Sprüche оп. 79, псалом № 100 (MWV B 45), «Denn er hat seinen Engeln befohlen».
Диск 11	Псалом № 115, хоральні кантати «O Haupt voll Blut und Wunden», «Christe, du Lamm Gottes», «Wer nun den lieben Gott lässt walten», «Verleih uns Frieden».
Диск 12	«Trauergesang» оп. 116, Два духовних хори оп. 115, «O beata et benedicta», «Te Deum» (MWV B 25), Три мотети оп. 39, <i>Дві духовні пісні</i> оп. 112, Три мотети оп. 69 – № 2.
Диск 13	Магніфікат (D-dur), «Jesu, meine Freude», «Tu es Petrus», хоральна кантата «Wir glauben all an einen Gott», «Gloria».
Диск 14	Псалом № 95, хоральна кантата «Ach Gott, vom Himmel sieh darein», псалми №№ 5, 31 (MWV B 32), Гімн Валлонської церкви у Франкфурті, Три гімни оп. 96 (MWV A 19), псалми №№ 2, 24, 31 (MWV B 39), 91, 98 (MWV A 23), 93, 98 (MWV B 37), 100 (MWV B 38), хоральна кантата «Herr Gott, dich loben wir».

Головними локаціями для здійснення записів стали приміщення протестантських храмів Німеччини – Св. Петра і Павла (Гоннінген) та Св. Іоанна (Швайгерн), завдяки чому було враховано історичну практику виконання задля досягнення аутентичності хорового звучання.

Досліджуваний альбом у дискографії хору фактично є оновленою версією альбому «*Mendelssohn: Kirchenwerke*» / «Мендельсон: Церковні твори», завершеного у 2009 році до 200-річчя від дня народження

⁵ Курсивом позначено твори, написані Мендельсоном для сольного виконання.

композитора. Усі наступні релізи, присвячені духовній хоровій музиці Ф. Мендельсона, включаючи видання «*Mendelssohn: Geistliches Chorwerk*» / «Мендельсон: Духовна хорова творчість» (2012), «*Mendelssohn: Oratorien*» / «Мендельсон: Ораторії» (2013) та альбом, що є предметом нашого дослідження, були сформовані з аудіозаписів альбому «*Mendelssohn: Kirchenwerke*». Компаративний аналіз двох альбомів, 2009 та 2022 років, засвідчив, що їхні змістові складові і навіть групування творів всередині дисків (випусків) є фактично ідентичними. У першому альбомі випуски, що здійснювалися протягом декількох десятиліть, означені римськими цифрами I–XII на кшталт томів, у другому творі розподілені між 14 дисками. Відмінною рисою є логіка впорядкування частин цілого. Якщо в альбомі 2009 року монументальні композиції містяться в останніх томах-випусках, то в альбомі 2022 року ораторії та симфонія-кантата відкривають видання. Унаслідок цього загальна драматургія останнього альбому умовно побудована за принципом «з вершини джерела».

Рішення зосередити увагу саме на альбомі 2022 року як предметі цього дослідження продиктовано декількома суттєвими факторами. По-перше, це видання є новим, по-друге – весь аудіоконтент представлений на музичних стримінгових сервісах *цілісно*, відповідно до послідовності компакт-дисків (від першого до 14-го). Сьогодні його можна прослухати на платформах «*Spotify*» (Spotify), «*Amazon Music*» (Amazon Music), а також у вільному доступі – на *YouTube*-каналі хору за єдиним посиланням (Kammerchor Stuttgart. YouTube). У цьому – основна перевага альбому «*Mendelssohn: Geistliche Chorwerke*» над альбомом «*Mendelssohn: Kirchenwerke*», кожний випуск якого представлений на музичних стримінгових сервісах відокремлено від інших, а у вільному доступі на *YouTube*-каналі хору за різними посиланнями можна прослухати лише томи I та III–IX.

Вивчаючи альбом 2009 року, П. Барнес називає його «антологією» (Barnes, 2009: 69), що послугувало додатковою підставою для нашого наміру визначити альбом 2022 року як «аудіоантологію». Термін «антологія» доволі широко представлений у наукових розвідках, але

у переважній більшості випадків автори використовують його як такий, що не потребує додаткових пояснень. Утім сутність цього поняття варто розглянути більш детально. З грецької мови слово «антологія» перекладається як «зібрання квітів», «квітник» (Vollaro, 2008: 13). Попри те, що формування антологій та їх дослідження найчастіше пов'язані з літературознавством, за своєю природою явище антології тяжіє до міждисциплінарності (там само). Дослідження музичних зібрань, які можна назвати антологіями, засвідчує, що, поряд із зібраннями творів декількох або багатьох авторів (серія компакт-дисків «Джаз-коло» (Закус, 2017: 563)), доволі широко представлені аудіоантології, присвячені одному композитору чи музичному колективу. Серед останніх показовими прикладами є видані антології пісень Тома Вейтса (1984), Майкла Джексона (1986), групи «*The Beatles*» (1995–1996) та ін. Відзначимо, що, за окремими винятками (як-от «*The Final Symphony: A Beethoven Anthology*», 2021), аудіоантології складаються із записів, здійснених одним виконавцем або одною групою виконавців.

Знайомство як з вищезгаданими зразками, так і з антологіями в інших видах мистецтва, таких як живопис, скульптура та ін., засвідчує, що спільною рисою між ними є відбір та об'єднання складових елементів за певними критеріями: тематикою, історичним періодом, географією, стилем та ін. Також, як зазначає Дж. Тауріно, антологія як жанрова форма вирізняється опорою на дуальність, а саме – два структурних рівні, що співіснують один з одним. Перший рівень пов'язаний із цілісністю, повнотою зібрання, у той час як другий – з увагою до кожного окремого елементу. Саме поєднання цих двох рівнів – цілого та його частин – робить антологію «універсальною, динамічною та стійкою формою, здатною до постійних переформулювань у безперервному процесі збирання і розбирання» (Tauro, 2023: 20). О. Галета (2013: 73) наголошує на вибірковості як головній особливості жанру – антологія повинна об'єднувати найкращі зразки. Отже, на основі вищезазначених положень сформулюємо визначення поняття аудіоантології.

Аудіоантологія – це особливий жанр зібрання медіазразків, об'єднаних за певними критеріями (одним чи кількома): тематикою, історичним періодом, стилевим напрямом, географією, приналежністю одному композитору тощо, головними особливостями якого є як вичерпність, так і вибірковість у контексті запропонованого контенту.

Надзвичайно важливим аспектом дослідження аудіоантології є реконструкція досвіду її укладання, що включає: 1) вивчення передумов її створення; 2) визначення часових меж підготовчого періоду, що передував випуску фінального зібрання; 3) укладення *back*-каталогу.

Диригент Ф. Берніус зазначає, що хорова музика Ф. Мендельсона зацікавила його ще під час навчання⁶. На той момент в його оточенні лунали в основному глузливі та зневажливі оцінки при згадці імені Ф. Мендельсона: «Я досі пам'ятаю, як намагався знайти споріднені душі, коли плив проти сильної течії, надломлений неприйняттям цієї музики, яка тоді вважалася надто пихатою або абсолютною стилістичною копією», – згадує диригент (Bernius, 2021). За його словами, неупереджене вивчення хорових творів Ф. Мендельсона почалося лише в 1970 роках (там само).

Практично одночасно з початком випуску компакт-дисків хору й появою їх на німецькому ринку Ф. Берніус почав співпрацювати зі штутгартським музичним видавництвом «Carus-Verlag»⁷. Пропозицію щодо публікації повного зібрання духовних хорових творів Ф. Мендельсона Ф. Берніус отримав від видавництва ще на початку 1980 років. Диригент підкреслює, що він одразу захопився цією ідеєю (Bernius, 2021). Записи творів здійснювалися Камерним хором Штутгарта більше двох десятиліть, а відправною точкою став 1983 рік (Barnes, 2009: 70–71). Цей факт підтверджує й коментар самого

⁶ Навіть перший запис диригента на радіо був присвячений саме музиці Ф. Мендельсона (Bernius, 2021).

⁷ «Carus-Verlag» – музичне видавництво Штутгарта, що вважається одним із провідних світових видавництв хорової музики (його загальний каталог нараховує близько 45000 вокальних творів, представлених як в аудіо-, так і нотному форматі). Поряд із компакт-дисками, продукція «Carus-Verlag» включає книги про музику та практичні посібники для хорових диригентів і співаків (Carus-Verlag).

диригента: «Ми випустили перший компакт-диск *Carus* («*Hör mein Bitten*») та інші духовні твори Мендельсона, *Carus* 83.101), поклавши початок цьому амбіційному та великому проєкту» (Bernius, 2021). Отже, стають очевидними часові межі видання випусків, що пізніше увійдуть до складу аудіоантології, – 1983–2009-й (26 років).

Відтворимо підготовчий період більш детально шляхом вибудовування *back*-каталогу. Наразі звернення до *back*-каталогу пов'язане насамперед з пошуком стратегій успішного розвитку в музичній індустрії (Istvandity & Goold, 2024). У розвідках, присвячених вищевикресленій проблематиці, *back*-каталог розглядається як сукупність певних творчих надбань (творів, проєктів, записів і т. п.), здійснених та опублікованих у минулому: «Кожна позиція *back*-каталогу – це сходинка, що веде до наступної сходинки», – зазначає сучасний канадський діяч у сфері музичної індустрії О. Скотт (Scott, 2022). У ролі показового прикладу він наводить симфонічну творчість Л. Бетховена, де *back*-каталогом для останньої Дев'ятої симфонії слугують вісім попередніх (там само). Отже, укладання *back*-каталогу означає реконструкцію досвіду минулого, що так чи інакше вплинув на предмет дослідження.

Оскільки, як зазначалося вище, альбом «*Mendelssohn: Geistliche Chorwerke*» був сформований з аудіозаписів альбому «*Mendelssohn: Kirchenwerke*», то виявилася обґрунтованою реконструкція подій минулого до 2009 року. Так, перший досвід комунікації хорового колективу з духовною музикою Мендельсона відбувся раніше, ніж випуск «*Mendelssohn: Kirchenwerke I*». Таким чином, часовий простір *back*-каталогу є дещо ширшим, ніж період здійснення випусків, що потім увійшли до складу аудіоантології, та охоплює 33 роки (1976–2009). Крім того, при створенні *back*-каталогу виявилася доцільним виокремлення двох гілок формування аудіоантології. Перша, основна, складається з випусків світських та більшою мірою духовних хорових композицій Ф. Мендельсона; превалюють майже послідовні випуски томів «*Mendelssohn: Kirchenwerke*». Друга гілка – виконання мотетів, Меси та Пасхальної ораторії Й. С. Баха, а також псалмів Г. Шютца, творів, що також тісно пов'язані із зануренням виконавців у хоровий стиль Ф. Мендельсона, оскільки композитора вважають наступником

барокових традицій (Todd, 2007: 10). Отже, ця гілка вказує на важливі стилеві особливості досліджуваної хорової музики (Таблиця 3).

Таблиця 3. Back-каталог альбому «Mendelssohn: Geistliche Chorwerke»⁸

Mendelssohn: Geistliche chorwerke	2022
Mendelssohn: Kirchenwerke	2009
Mendelssohn: Elias / = Kirchenwerke XII	2008
Mendelssohn: Lobgesang, Symphonie-Kantate / Мендельсон: симфонія-кантата Lobgesang = Kirchenwerke X	2008
Mendelssohn: Herr Gott, dich loben wir / Мендельсон: Herr Gott, dich loben wir = Kirchenwerke IX	2008
Mendelssohn: Magnificat / Мендельсон: Магніфікат = Kirchenwerke VIII	2008
Mendelssohn: Paulus / Мендельсон: Paulus = Kirchenwerke XI	2007
Mendelssohn: Hebe deine Augen auf / Мендельсон: Hebe deine Augen auf = Kirchenwerke VII	2006
Bach: Messe in h-Moll / Бах: Меса h-moll	2006
Bach: Osteroratorium / Бах: Пасхальна ораторія	2005
Mendelssohn: Verleih uns Frieden / Мендельсон: Verleih uns Frieden = Kirchenwerke VI	1999
Mendelssohn: Denn er hat seinen Engeln befohlen / Мендельсон: Denn er hat seinen Engeln befohlen = Kirchenwerke V	1997
Mendelssohn: Wie der Hirsch schreit / Мендельсон: Wie der Hirsch schreit = Kirchenwerke IV	1997
Schütz: Psalmen Davids / Шюц: Давидові псалми	1993
Bach: Motetten, BWV 225-229 / Бах: Мотети BWV 225–229	1990
Mendelssohn: Christus / Мендельсон: Christus = Kirchenwerke III	1987
Mendelssohn: Weihnachtskantate Vom Himmel Hoch; Te Deum; Ave Maris Stella / Мендельсон: Різдвяна кантата Vom Himmel Hoch; Te Deum; Ave Maris Stella = Kirchenwerke II	1985
Mendelssohn: Deutsche Chormusik Der Romantik / Мендельсон: Німецька хорова музика доби Романтизму	1983
Mendelssohn: Hora Est / Мендельсон: Hora Est = Kirchenwerke I	1983
Mendelssohn: Vier Geistliche kantaten / Мендельсон: Чотири духовні кантати	1981
Mendelssohn: Psalmen Und Chormotetten / Мендельсон: псалми та хоральні мотети	1976

⁸ Курсивом виокремлено другу гілку в контексті формування фінального альбому.

Висновки.

Отже, альбом «*Mendelssohn: Geistliche Chorwerke*» (2022), опублікований Камерним хором Штутгарта під керівництвом Ф. Берніуса спільно з видавництвом «*Carus-Verlag*», можна по праву вважати аудіоантологією духовної хорової музики Ф. Мендельсона-Бартольдї. По-перше, він вирізняється повнотою та вичерпністю, оскільки охоплено більшість хорових творів та всі основні хорові жанри; по-друге – вибірковістю та логічністю укладання змісту. Аналіз дискографії Камерного хору Штутгарта виявив, що альбом являє собою оновлену версію аудіовидання «*Mendelssohn: Kirchenwerke*» (2009). Результати, отримані завдяки реконструкції досвіду укладання аудіоантології, засвідчили, що реалізація такого масштабного проєкту, як видання повного зібрання духовної хорової музики Ф. Мендельсона, потребувала дуже тривалого часового періоду (33 роки), протягом якого записи творів здійснювались поетапно (було видано 12 окремих томів). Поряд з роботою над творами Ф. Мендельсона, у зазначений підготовчий період хоровий колектив виконував також твори барокових митців, що мали вплив на хоровий стиль німецького композитора-романтика. На сьогоднішній день альбом «*Mendelssohn: Geistliche Chorwerke*» 2022 року залишається повним та найновішим зібранням духовної хорової музики Ф. Мендельсона, наявним для прослуховування у вільному доступі.

Практичне значення та перспективи дослідження. Презентація творів на високопрофесійному художньому рівні та особливості їх укладання в аудіоантологію Камерним хором Штутгарта під керівництвом Ф. Берніуса можуть слугувати прикладом для інших сучасних хорових колективів, які мають намір систематизувати доробок того чи іншого композитора у форматі аудіоантології. Крім цього, альбом «*Mendelssohn: Geistliche Chorwerke*» постає як плідне підґрунтя для подальших наукових досліджень, присвячених як хоровій музиці Ф. Мендельсона, так і вивченню аудіоантологій в різних музикознавчих та міждисциплінарних контекстах.

ЛІТЕРАТУРА

- Галета, О. (2012). Від антології до онтології: колекція як спосіб літературної (само) ідентифікації. *Літературний процес: методологія, імена, тенденції*, 1, 72–76.
- Закус, І. (2017). Джаз-коло в українському культурному просторі. *Молодий вчений*, 11(51), 562–564.
- Amazon Music. (n.d.). <https://music.amazon.com/>
- Barnes, P. (2009). Recording and Redressing Felix Mendelssohn-Twice. *The Choral Journal*, 49 (10), 69–73.
- Bernius, F. & DeFotis, C. (1994). A Conversation with Frieder Bernius, Founder and Director of the Kammerchor Stuttgart. *The Choral Journal*, 34(9), 31–38.
- Bernius, F. (2021). Grippd by every measure. *Carus blog*. <https://blog.carus-verlag.com/en/personalities/grippd-by-every-measure/>
- Braun, A. (2022). Frieder Bernius: Schwäbischer Dirigent und Perfektionist. *BR-Klassik*. <https://www.br-klassik.de/themen/klassik-entdecken/alte-musik/stichwort-frieder-bernius-104.html>
- Carus-Verlag. (n.d.). <https://www.carus-verlag.com/en/>
- Discogs. (n.d.). <https://www.discogs.com/>
- Istvandity, L. & Goold, L. (2024). Back catalogue touring and the ephemeral archive: personal memory and popular music heritage. *Continuum*, 39(3), 462–473. <https://doi.org/10.1080/10304312.2024.2441326>
- Kammerchor Stuttgart. (n.d.). *AllMusic*. <https://www.allmusic.com/artist/kammerchor-stuttgart-mn0001941206#discography>
- Kammerchor Stuttgart. (n.d.). *YouTube*. <https://www.youtube.com/channel/UCczbzOtab2XeXGWBs71GCg>
- McDonald, B. A. (2019). *An Analysis of the Baroque Influences in Selected Tenor Solos from Saint Paul by Felix Mendelssohn*. (Doctor's thesis). New Orleans Baptist Theological Seminary. New Orleans.
- Mendelssohn-Bartholdy, F. (1998). *13 Psalmmotetten komponiert 1821/22*. (Vorgelegt von / edited by Pietro Zappalà). [Partitur/Full score, CV 40.133]. Stuttgart: Carus-Verlag.
- Scott, O. (2022). Your Record Label's Back Catalog. Does it Matter? <https://www.youtube.com/watch?v=BYZ-urKIeY&t=1s>
- Spotify. (n.d.). <https://open.spotify.com/>
- Taurino, G. (2023). *The Anthology in Digital Culture: Forms and Affordances*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Todd, R. L. (2007). *Mendelssohn essays*. New York, London: Routledge.

- Vollaro, D. R. (2008). *Origins and Orthodoxy: Anthologies of American Literature and American History*. (PhD diss.). Georgia State University. Atlanta. DOI: 10.57709/1059563, URI <https://hdl.handle.net/20.500.14694/5164>
- Wehner, R. (2009a). Felix Mendelssohn-Bartholdy: Thematisch-systematisches Verzeichnis der musikalischen Werke (MWV). <https://www.saw-leipzig.de/de/projekte/leipziger-ausgabe-der-werke-von-felix-mendelssohn-bartholdy/thematisch-systematisches-werkverzeichnis#gro-besetzte-geistliche-vokalwerke>
- Wehner, R. (2009b). Fantasie und Systematik. Zur Konzeption und Erarbeitung des Mendelssohn-Werkverzeichnisses. *Denkströme*, 3, 77–95.

REFERENCES

- Amazon Music. (n.d.). <https://music.amazon.com/> [in English].
- Barnes, P. (2009). Recording and Redressing Felix Mendelssohn-Twice. *The Choral Journal*, 49 (10), 69–73 [in English].
- Bernius, F. & DeFotis, C. (1994). A Conversation with Frieder Bernius, Founder and Director of the Kammerchor Stuttgart. *The Choral Journal*, 34(9), 31–38 [in English].
- Bernius, F. (2021). Grippled by every measure. *Carus blog*. <https://blog.carus-verlag.com/en/personalities/grippled-by-every-measure/> [in English].
- Braun, A. (2022). Frieder Bernius: Schwäbischer Dirigent und Perfektionist [Frieder Bernius: Swabian Conductor and Perfectionist]. *BR-Klassik*. <https://www.br-klassik.de/themen/klassik-entdecken/alte-musik/stichwort-frieder-bernius-104.html> [in German].
- Carus-Verlag. (n.d.). <https://www.carus-verlag.com/en/> [in German, in English].
- Discogs. (n.d.). <https://www.discogs.com/> [in English].
- Haleta, O. (2013). From anthology to ontology: collection as a way of literary (self) identification. *Literary process: methodology, names, trends*, 1, 72–76 [in Ukrainian].
- Istvandity, L. & Goold, L. (2024). Back catalogue touring and the ephemeral archive: personal memory and popular music heritage. *Continuum*, 39(3), 462–473. <https://doi.org/10.1080/10304312.2024.2441326> [in English].
- Kammerchor Stuttgart. (n.d.). *AllMusic*. <https://www.allmusic.com/artist/kammerchor-stuttgart-mn0001941206#discography> [in English].
- Kammerchor Stuttgart. (n.d.). *YouTube*. <https://www.youtube.com/channel/UCczbzOtgab2XeXGWBs71GCg> [in English].
- McDonald, B. A. (2019). *An Analysis of the Baroque Influences in Selected Tenor Solos from Saint Paul by Felix Mendelssohn*. (Doctor's thesis). New Orleans Baptist Theological Seminary. New Orlean [in English].

- Mendelssohn-Bartholdy, F. (1998). *13 Psalmmotetten komponiert 1821/22 [13 Psalm-motets composed 1821/22]*. (Vorgelegt von / edited by Pietro Zappalà). [Partitur/Full score, CV 40.133]. Stuttgart: Carus-Verlag [in German].
- Scott, O. (2022). Your Record Label's Back Catalog. Does it Matter? <https://www.youtube.com/watch?v=BYZ-urKIitEY&t=1s> [in English].
- Spotify. (n.d.). <https://open.spotify.com/> [in English].
- Taurino, G. (2023). *The Anthology in Digital Culture: Forms and Affordances*. Amsterdam: Amsterdam University Press [in English].
- Todd, R. L. (2007). *Mendelssohn essays*. New York, London: Routledge [in English].
- Vollaro, D. R. (2008). *Origins and Orthodoxy: Anthologies of American Literature and American History*. (PhD diss.). Georgia State University. Atlanta. DOI: 10.57709/1059563, URI <https://hdl.handle.net/20.500.14694/5164> [in English].
- Wehner, R. (2009 a). Felix Mendelssohn-Bartholdy: Thematisch-systematisches Verzeichnis der musikalischen Werke (MWV) [Thematic-systematic catalogue of musical works (MWV)]. <https://www.saw-leipzig.de/de/projekte/leipziger-ausgabe-der-werke-von-felix-mendelssohn-bartholdy/thematisch-systematisches-werkverzeichnis#gro-besetzte-geistliche-vokalwerke> [in German].
- Wehner, R. (2009 b). Fantasie und Systematik. Zur Konzeption und Erarbeitung des Mendelssohn-Werkverzeichnisses [Fantasy and Systematics. On the Conception and Development of the Mendelssohn Catalogue]. *Denkströme [Currents of Thought]*, 3, 77–95 [in German].
- Zakus, I. M. (2017). “Jazz-kolo” in Ukrainian cultural space. *Young Scientist*, 11(51), 562–564 [in Ukrainian].

Olha Chykalova

Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts,

postgraduate student

e-mail: chikalova.o@gmail.com

ORCID iD: 0000-0003-4048-7776

Reconstruction of the experience of compiling the audio anthology “Mendelssohn: Geistliche Chorwerke”

Statement of the problem. Sacred choral music by F. Mendelssohn-Bartholdy is one of the most valuable assets of the Romantic art. Despite this, most of the composer's work remained unrecognized in the world for a long time. The first modern catalog of composer's creativity appeared only in 2009. In this regard, many aspects of Mendelssohn's choral music still remain unexplored.

Objectives, methods, and novelty of the research. The purpose of this article is to reconstruct the experience of compiling the audio anthology “Mendelssohn: Geistliche Chorwerke”, which was released by Kammerchor Stuttgart, Germany, under the direction of F. Bernius (2022). The specificity of the chosen topic required an application of interdisciplinary, comparative and system-structural approaches to the subject of the research, as well as chronological and source research methods of analysing the material. The scientific novelty of the research is connected with: 1) the subject of the research (the album “Mendelssohn: Geistliche Chorwerke”) 2) investigation and using of the terms “audio-anthology” and “back-catalogue”.

Research results and conclusion. The album “Mendelssohn: Geistliche Chorwerke” can be classified as audio-anthology due to its totality – the edition contains the main part of sacred choral music by F. Mendelssohn. Thanks to the analysis of the back-catalog, it was found out that the album was prepared in the process of long-term (more than 20 years) work of the performers on Mendelssohn’s compositions. The conclusion states that the album “Mendelssohn: Geistliche Chorwerke” is the newest and comprehensive edition of Mendelssohn’s sacred choral music. It can be a basis for further creative and scientific projects.

Keywords: F. Mendelssohn-Bartholdy’s sacred choral music; composer’s creativity; Kammerchor Stuttgart; the album “Mendelssohn: Geistliche Chorwerke”; audio-anthology; back-catalogue.

Стаття надійшла до редакції 15 квітня 2025 року